

сування зазначених нововведень, з одного боку, призведе до збільшення стимулюючого тиску на державу–порушницю, з іншого – демонструватиме, що виконання відповідного рішення в межах прийняттого періоду часу позбавляє державу–відповідача від застосування до неї будь-яких контрзаходів. Загалом, механізм виконання рішень в межах СОТ за роки свого існування продемонстрував цілком прийнятну ефективність, але одночасно з цим викрив низку недоліків. Мінімізація цих недоліків за допомогою вказаних нововведень – важливий крок уперед, який відповідає інтересам усіх держав-учасниць СОТ та безпосередньо інтересам самої Організації.

Список літератури: 1. Сибатян А. С. Международные торговые споры в ГАТТ/ВТО: избранные решения (1952-2005гг.). М., 2006. 2. Understanding on Rules and Procedures Governing the Settlement of Disputes, Marrakesh Agreement Establishing the World Trade Organization, Annex 2, The Legal Texts: The Results Of The Uruguay Round Of Multilateral Trade Negotiations 354 (1999), 1869 U.N.T.S. 401, 33 I.L.M. 1226. 3. General Agreement on Tariffs and Trade 1994, Apr. 15, 1994, Marrakesh Agreement Establishing the World Trade Organization, Annex 1A, The Legal Texts: The Results Of The Uruguay Round Of Multilateral Trade Negotiations 17 (1999), 1867 U.N.T.S. 187, 33 I.L.M. 1153 (1994). 4. WTO APPELLATE BODY REPORT: United States – Tax Treatment for Foreign Sales Corporations--Recourse To Article 21.5 of the DSU by the European Communities, AB-2001-8, WT/DS108/AB/RW, Adopted By Dispute Settlement Body, 29 January 2002. 5. Davey William. Implementation in WTO Dispute Settlement: An Introduction to the Problems and Possible Solutions//RIETI Discussion Paper Series 05-E-013 March 2005, 23 p., <http://ssrn.com/abstract=862786/>. 6. Zimmermann Thomas. Negotiating the Review of the WTO Dispute Settlement Understanding, MPRA paper № 4498, 16.07.2007, <http://mpa.ub.uni-muenchen.de/4498/>. 7. Butler Monica & Heinz Hauser. The WTO Dispute Settlement System: A First Assessment from an Economic Perspective, JLEO V16 №2. February 11. 2000. 8. WT/WGTI/W/134, 7 August 2002. 9. Pauwelyn Joost. Enforcement and Countermeasures in the WTO, American Journal of International Law, 94. 2000. 10. Davey William. Dispute Settlement in GATT, 11 Fordham International Law Journal, 51. 1987. 11. Breuss Fritz. Economic Integration, EU-US Trade Conflicts & WTO Dispute Settlement//European Integration online Papers (EIoP), Vol. 9, 2005. №12. 12. Van den Bossche Peter. The Law and Policy of the World Trade Organization: text, cases and materials, Cambridge: Cambridge University Press, 2005. XXXVIII. 13. Вельяминов Г. М. Порядок урегулирования споров во Всемирной торговой организации // Москов. журн. междунар. права. №1, 1999.

Надійшла до редколегії 25.10.07

О. В. Турута

НОРМОТВОРЧИЙ АСПЕКТ У ДІЯЛЬНОСТІ ОВС ЯК СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛЬНОСТІ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН

Основний Закон України створив конституційно-правову базу для подальшої законотворчої і нормотворчої діяльності державних структур щодо забезпечення прав і свобод громадян. На основі конституційних норм повинно удосконалюватися поточне законодавство про права і свободи людини і громадянина для реального втілення на практиці тих високих стандартів прав особистості, які сьогодні закріплені на конституційному рівні.

Положення Конституції свідчать про прагнення держави до забезпечення реальності прав людини і громадянина, закріплення їх нормою повсякденного життя суспільства є головним напрямом діяльності будь-якого державного органу.

Хоч усі органи держави здійснюють правогарантуючу діяльність щодо прав та свобод людини і громадянина, але її характер, напрям, обсяг неоднакові для різних видів державних органів. Для одних захист суб'єктивних прав – головна, найважливіша функція, для інших – один із напрямів їхньої діяльності. Тому й забезпечення прав може виступати головною функцією для одних органів і другорядною для інших. Так, правозахисна діяльність та забезпечення реалізації конституційних прав і свобод людини та громадянина є головним напрямом функціонування для органів внутрішніх справ, для яких забезпечення цілковитої реалізації прав і свобод людини та громадянина виступає безпосереднім об'єктом їхньої діяльності. Нормотворче забезпечення реальності прав і свобод громадян являє собою невід'ємну складову всього механізму втілення їх у життя. Актуалізація цього питання в сучасних умовах реформації, що відбувається в Україні, обумовлена тим, що органи внутрішніх справ набувають новітніх соціалізаційних та сервісних функцій і завдань, що стимулюють процеси демократизації у сфері суспільних відносин та розвиток новітньої нормативно-правової форми впливу на ці відносини.

Треба зазначити, що проблемою забезпечення прав та свобод громадян займалися та займаються деякі вітчизняні та зарубіжні вчені, наприклад, такі, як О. Г. Богачова, Г. О. Душейко, А. М. Колодій, Ю. Ф. Кравченко, О. А. Лукашова, О. В. Марцеляк, О. В. Негодченко, А. Ю. Олійник, П. М. Рабінович, К. Б. Толкачов, А. Г. Хабібулін, В. Г. Фатхутдінов тощо. Проте ряд актуальних проблем у цій сфері потребують подальшої розробки.

Нагадаємо, що правовий механізм реалізації та забезпечення реальності прав і свобод громадян включає в себе:

- законодавче закріплення прав і свобод;
- процес, процедуру їх реалізації;
- мінімум судових та адміністративних прецедентів захисту прав і свобод, тобто накопичення позитивного досвіду в діяльності судів поновлення порушених прав.

Найважливішим напрямком державної діяльності в правозахисній сфері є створення належної правової основи забезпечення прав і свобод людини та громадянина, оскільки прийняття нової Конституції, хоча й основоположної, але все ж такі лише перший крок у цьому напрямку. Закріплення в ст. 8 Конституції України положення про пряму дію конституційних норм проблему не вирішує, оскільки потрібно таке законодавство, яке б закріпляло процедури їх реалізації, механізми здійснення.

Тому більш детально хотілося б зупинитися на одній з правових форм діяльності ОВС, а саме нормотворчій.

Нормотворча форма доволі важлива в діяльності ОВС щодо забезпечення прав і свобод людини. Тобто це діяльність щодо розробки, встановлення, удосконалення, зміни, доповнення чи скасування норм права, видання, введення в дію нормативно-правових актів. Інакше кажучи, діяльність щодо видання відомчих нормативних актів, спрямованих на регулювання, головним чином, різних боків функціонування ОВС та інших підвідомчих аспектів. Результат відомчої нормотворчості – правові настанови підзаконного характеру, що містяться у наказах (введених ними інструкціях, постановках, положеннях тощо), які видаються, наприклад, МВС України чи іншими уповноваженими на це посадовими особами.

Крім того, науково-педагогічний склад відомчих вищих навчальних закладів МВС постійно бере участь у заходах щодо вдосконалення чинного законодавства. Наприклад, для вдосконалення законодавства та правозастосовної діяльності ОВС тільки у 2007 р. вчені КНУВС брали безпосередню участь у підготовці понад 20 пропозицій та експертних висновків до положень Кримінального, Кримінально-процесуального, Цивільного кодексів України, Кодексу України про адміністративні порушення, Закону України «Про міліцію», проектів законів України «Про органи внутрішніх справ України», «Про Національну гвардію України», «Про зброю», проекту Настанови про порядок використання організаційно-правових засобів, а також пропозицій щодо розроблення Положення про управління (відділ) місцевої міліції тощо [1, с. 34–35].

Але більш детально необхідно зупинитися на необхідності прийняття Закону України «Про органи внутрішніх справ України». Деякі науковці не вважають доцільним прийняття такого закону, адже є Закон України «Про міліцію» від 20.12.1990 р., який існує вже багато років і регламентує діяльність органів внутрішніх справ, до того ж є Положення про Міністерство внутрішніх справ України від 17.10.2000 р. Так, проте міліція – це лише одна зі служб органів внутрішніх справ, а Закон України «Про міліцію» містить велику кількість змін та доповнень і тому потребує перегляду та оновлення. Також однією з проблем є забезпечення пріоритету закону в системі нормативних актів, які регламентують організацію і функціонування ОВС. Саме закон, а не підзаконний акт має стати головним джерелом права у сфері діяльності ОВС України. Також система галузевої освіти та науково-дослідних установ МВС не знайшла відображення у Законі України «Про міліцію», а наявність її у Положенні про Міністерство внутрішніх справ України не усуває проблему, адже це, як вже зазначалось, не законодавчий рівень регулювання [3, с. 47]. Не існує чіткого

переліку та визначення повноважень (прав та обов'язків) служб ОВС та їх посадових осіб під час забезпечення реалізації прав і свобод громадян, що негативно відображається на реальності останніх. До того ж обов'язковою умовою здійснення правоохоронної діяльності та ефективного функціонування органів внутрішніх справ є чітка правова регламентація їхньої діяльності. Для усунення прогалин та неточностей у законодавстві обов'язковим є нормативне визначення поняття «органи внутрішніх справ» та закріплення на законодавчому рівні їх функцій.

В. Г. Фатхутдінов зазначив, що сьогодні існує нагальна потреба у створенні при МВС Експертної ради з питань нормотворчої діяльності, в яку б входили провідні вчені (в тому числі із закладів рідної відомчої належності) та практичні працівники [2, с. 6]. І з цим неможливо не погодитись. Але, на жаль, на даний час в парламенті органи внутрішніх справ не мають права законодавчої ініціативи. Вони беруть участь в законотворчості або через Кабінет Міністрів України, або через народних депутатів (наприклад, як декілька років законопроекти ОВС в парламенті представляв народний депутат О.М. Бандурка). Другою проблемою участі ОВС у законотворчості є незалучення до цього процесу практичних працівників. І третя проблема полягає в тому, що розроблені провідними вченими відомчих вищих навчальних закладів МВС законопроекти часто не отримують належної уваги парламентарів, а отже, і реального втілення.

Одним із ланцюгів у механізмі забезпечення реальності прав і свобод громадян є створення в Україні інституту омбудсмена. Мета, якої прагнуть досягти держава та суспільство, утверджуючи омбудсманівську службу, єдина для всіх країн, – зміцнення правозахисного механізму, створення додаткових гарантій контролю за функціонуванням органів державної влади, запровадження ефективного інституту, діяльність якого спрямована на демократизацію суспільних і державних відносин, відносин між державним апаратом і громадянами.

З метою модернізації статусу українського омбудсмена, поліпшення рівня його правозахисної діяльності професор О. В. Марцеляк пропонує внести зміни до Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», якими, зокрема, дещо розширити повноваження українського омбудсмена, підвищити рівень імперативності його актів. Також в аспекті досліджувальної проблематики він характеризує існуючий позитивний світовий досвід функціонування студентських та учнівських омбудсманів і порушує питання щодо запровадження таких омбудсманів в окремих національних навчальних закладах [3].

Нами ж пропонується створити службу омбудсмена в органах внутрішніх справ. Такий омбудсман має займатися розглядом

скарг громадян на неповажне, незаконне ставлення до них працівників ОВС, їх посадових осіб та решти персоналу, на заподіяну їм шкоду з боку цих органів, чи свавілля у їх діях. Також омбудсман має розглядати скарги самих працівників органів внутрішніх справ на неправомірні дії вищого начальницького складу щодо них та громадян.

Омбудсмани органів внутрішніх справ України повинні мати децентралізовану службу, діяльність якої спрямована на захист прав громадян, робітників та службовців, порушених діями чи рішеннями посадових осіб, органів. Пропонується створити такі посади при кожному обласному управлінні МВС України і надати право призначення на цю посаду депутатам відповідних обласних рад.

Також омбудсман має бути легкодоступним для громадян і працівників ОВС, його діяльність повинна мати вільний та неформальний характер, а розслідування здійснюватися якнайшвидше.

Досліджуючи скаргу, омбудсман провадить незалежне, нейтральне і конфіденційне розслідування. При цьому він має право доступу до всіх несекретних документів (виняток становлять тільки записи медичного характеру); може опитувати будь-кого із представників вищого начальницького складу органів внутрішніх справ, членів колективу працівників та інших членів персоналу. Ніхто не має права перешкоджати діяльності омбудсмана ОВС, а головне омбудсман ОВС повинен мати право законодавчої ініціативи в парламенті. Це дасть змогу омбудсману представляти спільно розроблені законопроекти практичних працівників та науковців ОВС, що підвищать якість законодавчих актів, які стосуються діяльності ОВС щодо забезпечення прав і свобод громадян, підвищать ступінь забезпечення прав самих працівників ОВС та зробить більш реальною участь працівників ОВС у нормотворчому процесі

Розглядати реальність прав і свобод людини необхідно як комплексний процес, що включає в себе і правову закріпленість прав і свобод людини, і процедурну забезпеченість, і доступність механізму судового та адміністративного захисту.

З огляду на це доцільно було б створити Закон України «Про органи внутрішніх справ» та закріпити в ньому положення про службу омбудсмана ОВС України.

Таким чином, органи внутрішніх справ, порівняно з іншими правоохоронними органами, вирішують найбільш широке коло питань, пов'язаних із захистом прав, свобод та законних інтересів громадян. Їх діяльність є свідомим реальності свободи особистості, необхідним фактором переходу правових можливостей користування благами, закріпленими в Конституції, у практику життєдіяльності кожного громадянина. Тому важливо визначити нормотворчий аспект у діяльності органів внутрішніх справ, який є

однією зі складових механізму забезпечення реальності прав і свобод громадян.

Список літератури: 1. Душейко Г. О. Організаційно-правові засади реформування системи МВС України: окремі проблемні питання //Правове забезпечення діяльності міліції/поліції: історія, сучасні проблеми та міжнародний досвід: Тези доп. наук.-теорет. конф. К., 2007. 2. Фатхутдінов В. Г. Предмет відомчого нормативно-правового регулювання діяльності міліції //Науковий вісник КНУВС. Науково-теоретичний журнал. 2007. № 1. 3. Марцеляк О. В. Роль Уповноваженого з прав людини у розбудові демократії в Україні // Міжнар.-наук. конф. «Розвиток демократії та демократична освіта в Україні». Львів, 2005. 4. Мисливий В. А. Поліція XXI століття: проблеми та перспективи //Правове забезпечення діяльності міліції/поліції: історія, сучасні проблеми та міжнародний досвід. К., 2007.

Надійшла до редколегії 12.11.07

Д. В. Єремеєв

ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОКУРАТУРИ ЩОДО НАГЛЯДУ ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

З метою удосконалення функцій прокуратури Законом України від 8 грудня 2004 р. «Про внесення змін до Конституції України» ст. 121 Конституції України доповнено п. 5, відповідно до якого прокуратура України здійснює «нагляд за додержанням прав і свобод людини і громадянина, додержанням законів з цих питань органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами» [1].

Слід зазначити, що в умовах незалежної України захист прокуратурою прав та свобод людини і громадянина поступово став висуватись на перший план. Відповідно до п. 2 ст. 4 Закону України «Про прокуратуру» діяльність органів прокуратури поряд з іншими завданнями спрямована на захист від неправомірних посягань на гарантовані Конституцією, іншими законами України та міжнародними правовими актами соціально-економічні, політичні, особисті права і свободи людини та громадянина. Слід також зазначити, що ця діяльність розглядається у зазначеному Законі не лише як завдання, а і як принцип організації та діяльності прокуратури (п. 3, ч. 1, ст. 6 Закону «Про прокуратуру») [2].

На мою думку, принципове значення для підвищення ролі прокуратури у захисті прав людини мало прийняття Конституції України, відповідно до якої утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (ч. 2 ст. 3), та Зasad державної політики України в галузі прав людини, затверджених Постановою Верховної Ради України від 17 червня 1999 р. № 757-XIV, якими передбачено спрямування діяльності прокуратури на зміцнення демократичної, соціально-правової держави та забезпечення верховенства прав та основних свобод людини і громадянина [1; 3].

Треба зазначити, що, будучи правоохоронною системою, яка опікується утвердженням верховенства права, зміцненням пра-